

Projectplan

Onderzoek Kosten en Effectiviteit Domestic Offsetsystemen

1. Aanleiding

In overweging genomen dat dit kansen zou bieden voor de Nederlandse markt, heeft de Tweede Kamer in december 2011 een motie (zie bijlage 1) aangenomen waarin de regering is verzocht om te onderzoeken onder welke voorwaarden toekenning van emissierechten aan niet-ETS sectoren kan plaatsvinden en daarin onder meer mee te nemen wat daarvan de kosten en baten zijn, wat het te verwachten effect is op het huidige klimaatbeleid gericht op bedrijven buiten het ETS en wat de verwachte uitwerking is ten aanzien van CO₂-reductie en de CO₂-prijs.

Met dit projectvoorstel wordt gevraagd de kosten, baten en effecten van *verschillende* zogenoemde 'domestic offset' systemen¹ in beeld te brengen. Tevens wordt gevraagd aan te geven wat de kosten en baten van de verschillende 'domestic offset' systemen kunnen zijn op de langere termijn bij een klimaatdoelstelling van 40% in 2030.

2. Inleiding en achtergrond

Nationaal klimaatbeleid

Aansluitend bij de Europese doelstelling is de doelstelling voor klimaat van dit kabinet voor de reductie van broeikasgassen: 20% reductie in 2020 ten opzichte van 1990.

Alle sectoren en bedrijven die deelnemen aan het ETS² moeten in 2020 gezamenlijk 21% CO₂-eq reduceren ten opzichte van 2005. Deze doelstelling wordt bereikt via de jaarlijkse aanscherping van het emissiehandelsplafond binnen Europa. Ongeveer 11% van de benodigde reducties onder het plafond mag worden ingevuld middels reducties door projecten in het buitenland (CDM en/of JI).

In december 2011 heeft de Tweede Kamer de aanpassing van de Wet Milieubeheer aangenomen. Hiermee is uitvoering gegeven aan o.a. de Europese richtlijn (nr. 2009/29/EG) ter uitbreiding en verbetering van de handel in broeikasgasemissierechten. Op grond van deze richtlijn (artikel 24bis, zie bijlage 2) kan de Europese Commissie uitvoeringsmaatregelen voorstellen voor het verlenen van emissierechten (of -kredieten) voor nationale ('domestic') projecten in EU lidstaten die niet onder het Europese emissiehandelssysteem (ETS) vallen ('domestic offsets'). Als voorwaarde is gesteld in de richtlijn dat de betreffende uitvoeringsmaatregelen niet mogen leiden tot dubbelstellingen en de

¹ Onder 'domestic offset' systemen wordt voor dit onderzoek verstaan: verschillende systemen waarbij sprake is van 'verhandelbare' of 'verrekenbare' emissierechten of -kredieten.

² Onder het Europese Emissiehandel Systeem (Emission Trading System; ETS) vallen de elektriciteitsbedrijven, de grote industrie en grotere warmtekrachtkoppelinginstallaties. Niet onder het ETS vallen de emissies uit transport, de gebouwde omgeving, het overgrote deel van de primaire land- en tuinbouw, de kleinere industrie en enkele bedrijven in de energiesector zoals de afvalverwerkers en onderdelen van de energiedistributiebedrijven.

uitvoering van andere (niet-ETS) emissiereductiemaatregelen niet mag belemmeren.

De doelstelling voor de broeikasgasemissies in de niet-ETS sectoren en bedrijven is voor Nederland 16% minder uitstoot in 2020 ten opzichte van 2005³. De jaarlijkse emissieruimte per land neemt tussen 2013 en 2020 lineair af. Op basis van de huidige Europese beschikking over de 'inspanningsverdeling' komt de doelstelling voor 2020 neer op 104,6 Mton CO₂-eq⁴.

Het ETS is een belangrijke pijler van het nationale klimaatbeleid. Bijna de helft van de emissies in Nederland vallen onder het ETS. Om reducties in de verschillende niet-ETS sectoren te realiseren wordt een breed palet aan beleidsinstrumenten ingezet. Dit zijn zowel generieke instrumenten zoals fiscale maatregelen, als meer specifieke maatregelen zoals normering, (financiële) stimulering en vrijwillige afspraken met de sector (zoals bijvoorbeeld Green Deals en de Meerjarenaafspraken Energie-efficiëntieverbetering).

Volgens de laatste raming van het PBL ligt het vastgestelde beleid op koers om de doelstelling voor 2020 voor de niet-ETS sectoren te halen. In 2020 komt de jaarlijkse emissie dan uit op ca. 98,8⁵ Mton CO₂-eq (onzekerheidsmarge 8 Mton)⁶. Deze referentieraming geeft ook een doorkijk naar 2030 onder aanname van ongewijzigd beleid.

Marktinstrumenten in de niet-ETS sector

Vooralsnog zijn er verschillende marktinstrumenten voor projecten in de niet-ETS sector. Om verschillende redenen maakt Nederland daar in haar klimaatbeleid in meer of in mindere mate gebruik van (zie bijlage 3). Voorbeelden van instrumenten waar het Nederlands beleid niet op inzet zijn joint-implementation op eigen bodem⁷ en de vrijwillige koolstofmarkt. Deze instrumenten voldeden niet aan belangrijke uitgangspunten voor de ontwikkeling van klimaatbeleid. Hierbij gaat het om uitgangspunten zoals o.a. additionaliteit, het voorkomen van dubbelrekening, (kosten)effectiviteit, maar ook om de vraag of de kosten wel bij de juiste stakeholder terecht komen (vervuiler betaalt).

Voorbeelden van instrumenten waar Nederland wel actief op heeft ingezet zijn: opt-in onder ETS en CO₂-vereveningssysteem in de Glastuinbouw.

Lange termijn klimaatbeleid

In de mondiale klimaatonderhandelingen hebben alle landen zich verbonden aan het streven naar een maximale gemiddelde temperatuurstijging van twee graden Celsius (Cancun-overeenkomsten). Als onderdeel van een bredere internationale strategie gericht op de tweegradendoelstelling heeft de Europese Commissie begin 2011 in haar '*Roadmap for moving to a competitive low carbon economy*' een beeld geschetst hoe de EU in 2050 een klimaatneutrale economie kan

³ Europese 'inspanningsverdeling' Beschikking nr. 406/2009/EG van 23 April 2009

⁴ Klimaatbrief 2020

⁵ Hierbij zijn de effecten van de invoering van 130 km/uur en de effecten van de zogenoemde 'autobrief' nog niet in zijn meegenomen.

⁶ Klimaatbrief 2020

⁷ Zie ook kamerstuk 30 247, TK vergaderjaar 2004-2005: Memorie van Toelichting

bereiken. Nederland onderschrijft het belang van een koolstofarme economie in 2050 en is gestart met de verkenning van de maatregelen die daarvoor nodig zijn⁸.

Nederland zet in dat kader in de EU in op een voorwaardelijke doelstelling van 40% reductie van broeikasgassen in 2030. De uiteindelijke hoogte is afhankelijk van de mondiale actie en de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven. De voorwaarden voor deze doelstelling worden nog nader uitgewerkt. Daarbij zet Nederland ook in op minder stapeling van doelen en meer kosteneffectiviteit. Om te komen tot een kosteneffectief beleidspakket voor energie en klimaat voor 2030 worden verschillende beleidsopties nader onderzocht.

3. Criteria en uitgangspunten

Bij de ontwikkeling van een systeem voor Domestic Offsets dient met een aantal criteria en uitgangspunten rekening te worden gehouden:

Eisen uit de ETS richtlijn

- **Voorkomen dubbeltellingen:** Hierbij gaat het bijvoorbeeld om duurzame energieprojecten voor het leveren van elektriciteit. De aan deze projecten gerelateerde CO₂-reductie wordt onder het ETS al meegeteld door vermindering van de CO₂-uitstoot van de elektriciteitsbedrijven in het ETS.
- In lijn met de richtlijn is het daarnaast van belang dat **de projecten de uitvoering van generieke maatregelen niet belemmert.**
- Ook stelt de richtlijn dat aan maatregelen/projecten **alleen rechten of kredieten kunnen worden toegewezen wanneer deze niet voor opt-in in aanmerking komen.**

De vraag is op welke wijze invulling kan worden gegeven aan mogelijke DO systeem om aan deze eisen in de richtlijn tegemoet te komen.

Andere uitgangspunten

- **Additionaliteit:** Daarnaast is het wenselijk dat de CO₂ reducties additioneel zijn of dat de niet-ETS doelstelling op meer kosteneffectieve wijze wordt gerealiseerd. Met andere woorden moet het aannemelijk kunnen worden gemaakt dat de te verhandelen CO₂-emissiereducties van het betreffende project met het bestaande beleid niet zouden zijn gerealiseerd of andere geraamde reducties (projecten) verdringen. Of dat de kosten voor het halen van de niet-ETS doelstelling worden gereduceerd.

Het PBL en ECN berekenen regelmatig de effecten van de ingezette beleidsinstrumenten voor het halen van de klimaatdoelstelling in 2020. Als het gaat om CO₂-reducties ten gevolge van energiegebruik gaat het om een mix van beleidsinstrumenten zoals de Energiebelasting, de EIA, de SDE+, Meerjarenafspraken energie-efficiëntieverbetering, de convenanten Schone en Zuinige Agrosectoren, Meer met Minder etc., welke moeten leiden tot maatregelen die CO₂-reducties opleveren.

Onderliggende vraag is dus: hoe verhouden de reducties uit mogelijke DO projecten [bijvoorbeeld de aanlegging van een warmtenet in de gebouwde omgeving] zich tot de door PBL/ECN geraamde⁹ reducties in de niet-ETS sectoren in de periode tot en met 2020 op basis van het bestaand beleid?

⁸Zie ook klimaatbrief 2050

⁹ ECN en PBL (2010), Referentieraming emissies en energie 2010-2020

Met andere woorden hoe kunnen Domestic Offset projecten bijdragen aan [additionele][kosteneffectieve] reducties in de niet-ETS sectoren en welke uitvoerbare criteria daarvoor kunnen worden gehanteerd.

- **Geen ondermijning (CO₂-prijs) ETS:** Koppeling van projecten buiten het ETS, komt feitelijk neer op het vergroten van de emissieruimte onder het ETS. Het plafond wordt ruimer, wat veelal zal betekenen dat de CO₂-prijs lager wordt. Voor JI en CDM projecten is daarom afgesproken dat een maximale hoeveelheid van de reducties via JI en CDM projecten mag worden ingevoerd, maar er zijn wellicht ook andere oplossingen denkbaar om ondermijning van de CO₂-prijs te voorkomen.
- **Beperkte administratieve lasten:** een ander uitgangspunt is dat de administratieve lasten in verhouding zijn met de te realiseren reducties.

4. Onderzoeksvragen

1. Op welke wijze kan een DO-systeem worden vormgegeven, opdat dit instrument op een efficiënte wijze bijdraagt aan het realiseren van [additionele] emissiereducties in de niet-ETS-sectoren?
 - a. Kunnen – rekening houdend met de uitgangspunten - CO₂-reducties in de niet-ETS sectoren (i.e.g landbouw, verkeer en gebouwde omgeving) op een economisch rendabele manier worden gerealiseerd door middel van 'domestic offset' projecten bij verschillende CO₂-prijzen (bijvoorbeeld 7€/ton, 15€/ton en 30€/ton CO₂ eq).

Werk dit uit voor verschillende DO systemen, zoals:

- Koppeling van individuele projecten aan ETS;
 - Ontwikkeling van 'domestic ETS': cap & trade niet-ETS sectoren (geen koppeling aan ETS);
 - De emissierechten van individuele projecten worden gekocht door de overheid;
 - Vrijwillige emissiehandel.
- b. Geef hierbij aan:
 - i. Op welke wijze de hierboven genoemde criteria en uitgangspunten kunnen worden geoperationaliseerd;
 - ii. Het soort maatregelen of projecten in de verschillende niet-ETS sectoren (b.v. mest(co)vergiftiging, energiebesparing etc.) en hoeveel maatregelen of projecten;
 - iii. Het potentieel van de emissiereducties van de betreffende maatregelen/projecten voor de periode tot 2020;
 - iv. Het effect op de realisatie van de niet-ETS doelstelling;
 - v. Relevante aannames over het DO systeem (bijvoorbeeld welk % van het ETS plafond mag worden gerealiseerd met DO projecten en de relatie met het % CDM projecten).

2. Welke voorwaarden kunnen worden gesteld, opdat het DO systeem voldoet aan de criteria en uitgangspunten (voor zover dit onder vraag 1 nog niet is behandeld)?

Besteedt hierbij aandacht aan:

- a. Op welke wijze wordt additionaliteit van deze reducties in de verschillende DO systemen gegarandeerd en dubbeltelling voorkomen?
 - b. De mogelijkheden en onmogelijkheden voor projecten die zich richten op hernieuwbare energie, rekening houdend met dubbeltelling onder het ETS.
3. Wat zijn de kosten van de verschillende DO systemen en voor de verschillende maatregelen om aan de hierboven genoemde voorwaarden te voldoen. En bij wie komen deze kosten terecht? (O.a. de volgende kosten:
 - Project-, registratiekosten;
 - AL overheid;
 - AL bedrijfsleven;
 - Certificeringskosten;
 - Andere relevante kosten¹⁰).
 4. Wat zijn de baten van de verschillende DO systemen? En bij wie komen deze baten terecht? Kijk daarbij in elk geval naar: opbrengst CO₂-rechten (EUA's, VERs of andere opbrengsten), bijdrage reductie uitstoot in niet-ETS (ondermeer door bijdrage energiebesparing, hernieuwbare energie, etc.).
 5. Leiden de verschillende DO systemen tot extra kosten voor de overheid om dezelfde klimaatdoelen te realiseren? Onder welke voorwaarden kan het de overheid juist een besparing opleveren?
 6. Wat is de verwachte CO₂-prijs voor de rechten uit DO projecten voor de verschillende DO systemen? Bij welke CO₂-prijs zijn de verschillende DO systemen (kosten)effectief – gegeven de mogelijke reductiemaatregelen binnen de verschillende sectoren en de daarmee te realiseren CO₂-reductie? In hoeverre hebben – voor zover relevant – DO systemen effect op de CO₂-prijs in het ETS? Geef hierbij aan welke aannames zijn gemaakt.
 7. Wat is de ervaring van andere lidstaten (o.a. Denemarken, Ierland, Duitsland, Frankrijk, zie rapporten onder 6) met de verschillende DO systemen en wat kunnen wij daarvan leren?

¹⁰ bijvoorbeeld (extra) kosten van de overblijvende maatregelen om de niet-ETS doelstelling te realiseren

8. Wat is – rekening houdend met de criteria - de kosteneffectiviteit van de verschillende DO systemen bij een klimaatdoelstelling van 40% in 2030. Besteed daarbij ondermeer aan:
- het effect op de kosten van de generieke maatregelen in de niet-ETS, indien – voordat er sprake was van een 40% doelstelling die met deze maatregelen is in gevuld - gebruik wordt gemaakt van DO. (M.a.w stijgen de kosten van mogelijke extra maatregelen die nodig zijn om 40% reductie te realiseren door afname van het reductiepotentieel door DO projecten?);
 - het effect op de prijs van DO projecten van de invoering van een maatregelenpakket nodig om 40% reductie te realiseren;
 - en daaraan gerelateerd het effect van de looptijd van de DO projecten hierop.

5. Werkwijze en Planning

21 maart 2012 – offerteverzoek;
30 maart – deadline offerte;
Begin april 2012 – opdrachtverstrekking;
Week 15 startbijeenkomst.

De opdrachtnemer zal worden begeleid door een Klankbordgroep waarin zowel I&M als EL&I en BZK in vertegenwoordigd zijn.

Aan de Tweede Kamer is aangegeven dat het onderzoeksrapport ná de zomer zal worden toegestuurd. De datum voor het eindrapport is gesteld op *5 september*. Het eindconcept dient dan per begin augustus gereed te zijn. Een 1^e concept per eind juni. De concepten, de aanpak en voortgang van het onderzoek wordt afgestemd in de klankbordgroep.

Het rapport wordt opgesteld in het Engels, voorzien van een Nederlandstalige samenvatting met de conclusies.

6. Informatie en contacten

Relevante informatie/kennis voor het onderzoek:

- Kosten maatregelen/projecten;
- Reductiepotentieel maatregelen/projecten;
- Kosten verificatie/certificatiesysteem;
- Ontwikkeling CO2 prijs.

In het onderzoek zal tevens gebruik gemaakt worden van de informatie over ervaringen in andere lidstaten. I&M zal daarvoor zonedig de haar beschikbare informatie en rapporten overhandigen. Het gaat hierbij in ieder geval om de volgende rapportages:

- NEON/JIN, 2010 - *Domestic Offsets Results and lessons learned from the Domestic Offsets side event at the Energy Delta Convention 2010*;
- ClimateFocus, 2010 - *Domestic Offset Projects in Denmark: An assessment of JIHost Country Experiences*;

- ClimateFocus, 2011 - *Carbon Offsetting in Europe Post 2012 Kyoto Protocol, EU ETS, and Effort Sharing*;
- EPA, Ireland, 2011 - *Domestic Offsetting Scoping Study for Ireland*;
- Daniel Steiner, 2011 - *Domestic offset projects in Austria. Possibilities for their implementation and resulting economic impacts*.

Andere relevante rapporten:

ECN/PBL, 2010 - *Referentieraming emissies en energie 2010-2020*.

7. Criteria voor de selectie van de bureaus:

- onafhankelijke instelling;
- geen commerciële belangen bij handel in rechten uit nationale DO projecten;
- aantoonbaar kennis van nationaal klimaatbeleid ETS/non-ETS;
- aantoonbaar kennis van klimaatbeleidsinstrumentarium;
- aantoonbaar beschikking over relevante kennis/informatie (zie onder 6);
- aantoonbaar beschikking over kosten op projectniveau en op meta niveau.

Tevens zal PBL worden verzocht om in de Klankbordgroep zitting te nemen en desgewenst informatie en kennis beschikbaar stellen.

Bijlage 1

MOTIE VAN HET LID VAN DE WERF

Voorgesteld 20 december 2011

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende, dat de Europese Richtlijn gericht op uitbreiding en verbetering van de handel in broeikasemissierechten het mogelijk maakt voor niet-ETS sectoren om emissierechten te verwerven;

overwegende, dat dit mogelijk ook kansen biedt voor de Nederlandse markt;

overwegende, dat de handel in emissierechten om tot het gewenste effect te leiden uiterst zorgvuldig dient te worden uitgevoerd en verstoringen van het systeem dienen te worden voorkomen;

verzoekt de regering om te onderzoeken onder welke voorwaarden toekenning van emissierechten aan niet-ETS sectoren kan plaatsvinden, en daarin onder meer mee te nemen wat daarvan de kosten en baten zijn, wat het te verwachten effect is op het huidige klimaatbeleid gericht op bedrijven buiten het ETS en wat de verwachte uitwerking is ten aanzien van CO₂-reductie en de CO₂-prijs;

verzoekt de regering om de Kamer hieromtrent voor de zomer van 2012 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van der Werf

Bijlage 2

RICHTLIJN 2009/29/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 23 april 2009 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten van de Gemeenschap te verbeteren en uit te breiden

"Artikel 24 bis"

Geharmoniseerde regels voor projecten die de emissiesverlagen

1. Naast de in artikel 24 bedoelde opneming kunnen uitvoeringsmaatregelen worden vastgesteld voor het verlenen van emissierechten of kredieten voor door de lidstaten beheerde projecten die de emissie van broeikasgassen die niet onder de Gemeenschapsregeling vallen, verlagen.

Deze maatregelen, die beogen niet-essentiële onderdelen van deze richtlijn te wijzigen door haar aan te vullen, worden vastgesteld volgens de in artikel 23, lid 3, bedoelde regelgevingsprocedure met toetsing.

Dergelijke maatregelen mogen niet leiden tot het dubbel tellen van emissiereducties en geen belemmering vormen voor de uitvoering van andere beleidsmaatregelen voor de reductie van emissies die niet onder de Gemeenschapsregeling vallen. Maatregelen worden uitsluitend vastgesteld wanneer opneming overeenkomstig artikel 24 mogelijk is en bij de eerstvolgende herziening van de Gemeenschapsregeling wordt overwogen de werkingssfeer voor deze emissies over de hele Gemeenschap te harmoniseren.

2. Er kunnen uitvoeringsmaatregelen worden vastgesteld met gedetailleerde bepalingen voor de verlening van emissierechten aan de in lid 1 bedoelde projecten op communautair niveau.

Deze maatregelen, die beogen niet-essentiële onderdelen van deze richtlijn te wijzigen door haar aan te vullen, worden vastgesteld volgens de in artikel 23, lid 3, bedoelde regelgevingsprocedure met toetsing.

3. Een lidstaat kan weigeren emissierechten of kredieten te verlenen voor bepaalde soorten projecten die broeikasgasemissies op zijn grondgebied reduceren.

Dergelijke projecten zullen worden uitgevoerd op basis van een overeenkomst met de lidstaat op wiens grondgebied het project plaatsvindt."...

Bijlage 3 Markt instrumenten niet-ETS sectoren

Joint implementation projecten

Nederland heeft bij de uitwerking van haar klimaatbeleid geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om Joint Implementation projecten op eigen bodem toe te staan. De belangrijkste redenen om – voornamelijk – niet als gastland voor JI te willen optreden, ofwel domestic JI toe te staan, zijn¹¹:

- Nederland koopt met overheidsmiddelen voor een aanzienlijk bedrag aan rechten¹² in het buitenland (JI en CDM). Wanneer de mogelijkheid zou worden geboden om reducties in Nederland aan het buitenland te verkopen, zou tegelijkertijd emissieruimte naar het buitenland vloeien.
- Het wordt moeilijker om de Kyoto doelstelling te halen, wanneer Nederland ERUs aan het buitenland doet toekomen .
- Het is zeer ingewikkeld om additionaliteit van de projecten vast te stellen, o.a. ten opzichte van de streefwaarde voor de specifieke sectoren.
- De uitvoeringskosten voor de overheid staan niet in verhouding tot het potentieel aan emissiereductie uit JI projecten in Nederland.
- In veel gevallen kan voor vergelijkbare projecten ook gebruik worden gemaakt van nationale subsidies en of fiscale regelingen om CO₂ in Nederland te reduceren.

Vrijwillige koolstofmarkt

Rechten/kredieten uit reductieprojecten kunnen – in theorie - ook worden gerealiseerd in de vrijwillige koolstofmarkt. Hierbij gaat het om projecten die bijdragen aan (structurele) emissiereductie. De rechten/kredieten kunnen door bedrijven, overheden of particulieren worden gekocht, bijvoorbeeld voor de compensatie van de klimaatimpact van specifieke activiteiten.

Om de geloofwaardigheid van de vrijwillige reducties te garanderen, zijn additionaliteit, dubbeltelling en verificatie voor de meeste certificerende instanties van groot belang. Sinds 2008 moeten de rechten uit projecten t.b.v klimaatcompensatie voor de overheid minstens voldoen aan de eisen van de Goldstandard en CDM of vergelijkbare eisen.

Met name om additionaliteit te garanderen en dubbeltelling te voorkomen, hebben de meeste standaarden die certificaten afgeven voor de reducties van projecten in de vrijwillige markt landen met een Kyoto-doelstelling uitgesloten van de vrijwillige koolstofmarkt, tenzij het betreffende land een overeenkomstige hoeveelheid rechten (AAUs) voor het project of de sector waarin de reductie plaatsvindt annuleert

Alhoewel de overheid particuliere initiatieven in de vrijwillige koolstofmarkt niet in de weg staat, is er gezien bovenstaande – om vergelijkbare redenen als bij JI – geen actief overheidsbeleid om de ontwikkeling van reductieprojecten in de vrijwillige koolstofmarkt te bevorderen. De bijdrage van de overheid aan de realisatie van boscertificaten vormt hierop een uitzondering. Naast de bijdrage aan de vastlegging van CO₂, is de voornamelijkste doelstelling van het boscertificeringssysteem van het Groenfonds, de uitbreiding van het bosareaal in Nederland te stimuleren met het oog op natuurbehoud.

Opt-in N₂O salpeterzuur

Nederland heeft wel ervaring met reductieprojecten/maatregelen in de niet-ETS sector. Middels een opt-in zijn de emissies van N₂O bij de salpeterzuurproductie ondergebracht in het ETS. M.i.v 2013 geldt overigens dat alle N₂O emissies bij de productie van salpeterzuur in het ETS zijn ondergebracht. Ditzelfde geldt voor een aantal andere

¹¹ Zie ook kamerstuk 30 247, TK vergaderjaar 2004-2005: Memorie van Toelichting

¹² Zowel uit CDM projecten (CER's) als uit JI projecten (ERU's)

industriële emissies van niet-CO2 broeikasgassen, zoals PFKs bij de productie van aluminium.

CO2 vereveningsstelsel glastuinbouw

De overheid (I&M en EL&I) werkt thans met de glastuinbouw aan een CO2-vereveningsstelsel. Daarbij is het de bedoeling dat de emissies van deze sector met de overheid een emissieplafond afspreekt- in ruil voor vermindering op de energiebelasting -, waarbij de bedrijven worden ondergebracht in een sectoraal emissievereveningsstelsel.